

МЕДИЧНИЙ ВИСНОВОК В ІНТЕНЦІЯХ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Статтю присвячено аналізу медичного висновку як домінантного жанру комунікації у сфері медицини, його сутнісним характеристикам, специфіці, науковим інтерпретаціям у юриспруденції і можливим трансформаціям у медіа.

Ключові слова: медичний висновок, судово-медична експертиза, експертиза за медичною документацією, експертиза у кримінальних провадженнях про порушення професійних обов'язків медичними працівниками, медійний текст.

Шматко В. І. Медицинское заключение в интенциях лингвистической экспертизы. – Статья.

Статья посвящена анализу медицинского заключения как доминантного жанра коммуникации в сфере медицины, его существенным характеристикам, специфике, научным интерпретациям в юриспруденции и возможным трансформациям в медиа.

Ключевые слова: медицинский отчет, судебно-медицинская экспертиза, экспертиза по медицинской документации, экспертиза в уголовных делах о нарушении профессиональных обязанностей медицинскими работниками, медийный текст.

Shmatko V. I. Medical conclusion in the intentions of the linguistic expertise. – Article.

The article is devoted to the problem of the medical report as the dominant genre of communication in the field of medicine, its essential characteristics, specifics, scientific interpretation of law and possible transformation in the media.

Key words: medical report, forensic examination, examination of medical documentation, expert in criminal proceedings for breach of professional duties by medical personnel, mass media text.

Медичний висновок спеціаліста є специфічною формою фахового аналізу ситуації, пов'язаної з діагностикою психофізіологічного стану людини, норми і зафіксованих та доведених відхилень від норми у стані здоров'я людини, постановки діагнозу і рекомендацій щодо лікування хвороби/хвороб. «Медичний висновок – це висновок, зроблений на підставі медико-біологічних та інших спеціальних досліджень складу та властивостей природних лікувальних ресурсів про можливість їх використання з метою лікування, медичної реабілітації та профілактики захворювань» [11]. Наголосимо, що офіційний медичний висновок – це висновок щодо конкретного випадку, зроблений медичними експертами в установленому порядку. Як бачимо, висновком у медицині є документ, що підтверджує відповідність його власним вимогам, що висуваються до придатності за станом здоров'я. Таким чином, медичний висновок має включати ресурс лабораторних та інших спеціальних аналізів, спрямованих на з'ясування причин постановки хвороби, її перебігу, наслідків, а також можливостей лікування або реабілітації. Окремий аспект медичного висновку – це пропозитивна інформація щодо профілактики захворювання.

У медичній практиці висновок спеціаліста може бути індивідуальним, колективним чи комісійним, що залежить як від компетенції конкретного спеціаліста, так і від необхідності постановки складних діагнозів і прийняття рішень щодо стандартних (протокольних) чи нестандартних (об'єктивованих медичними доказами) методів лікування.

Характер і сутність медичних висновків різного типу регламентується наказами Міністерства охорони здоров'я, відповідно, визначаються такі параметри: склад медичної комісії, яка проводить медичне обстеження особи з метою встановлення фізичної і психофізіологічної придатності особи до виконання певних функцій; зазначаються документальні параметри, за якими створюється відповідна комісія, що здійснює медичний огляд; регламентується персональний склад комісії, засвідчений наказом керівника конкретної медичної установи; обов'язковим є внесення до медичного висновку даних обстежень, лікарів, які проводили огляд; на підставі записів медичної картки амбулаторного хворого голова медичної комісії заповнює медичний висновок; контроль за порядком проведення

медичних оглядів здійснює Міністерство охорони здоров'я України; результати медичного обстеження можуть бути оскаржені в установленому законодавством порядку.

У «Правилах проведення комісійних судово-медичних експертиз в бюро судово-медичної експертизи» зазначено, що експертиза, яка проводиться фахівцями, оформляється у вигляді висновку експерта, якому присвоюється порядковий номер. Кожен висновок повинен складатись із таких окремих частин:

– **вступна частина**, яка включає титульний лист і питання, поставлені на вирішення експертизи;

– **протокольна частина**, яка включає обставини справи, необхідні відомості з матеріалів справи і попередньої медичної документації, дані попередніх експертиз, а також (за наявності) дані розтину ексгумованого трупа, лабораторних досліджень речових доказів, стаціонарних (амбулаторних) обстежень потерпілого тощо;

– **висновкова частина**.

Жанр медичного висновку, отже, є складовою частиною доказової медицини, як і доказової юриспруденції, що в конфліктних ситуаціях, які потребують судового розслідування, доповнюються судово-медичною експертизою.

Сьогодні серед судово-медичних експертиз залежно від об'єкта і предмета дослідження розрізняють судово-медичні, судово-психіатричні, судово-психологічні експертизи і серед них окремі самостійні класи, «безпосередніми об'єктами яких є жива людина, трупи людей, інші речові докази із слідами біологічного походження, що мають стосунок до життєдіяльності людини» [7, с. 66].

Інтенції медичної експертизи проєктуються на різні сфери суспільної комунікації, тому що сутність цього жанру передбачає інтерпретацію медичних знань не тільки спеціалістами, а й будь-якою особою / групою осіб, яких стосується медична інформація. У цьому аспекті показовою є ситуація із функціонуванням медичних висновків і відповідних медичних експертиз у медіа.

Українська дійсність є біполярною: з одного боку, медична експертиза об'єктивує знання про психофізичний потенціал суспільства й окремої особистості й відображає онтологічну сутність аналізованого ме-

дичного жанру. З іншого – медична експертиза набуває характеристик маніпулятивного документа, який характеризує окремі ситуації не з погляду медичної фактології, а з дискусійних щодо етики обставин.

Візьмемо для прикладу численні і, на жаль, досить типові для нашого часу маніпулятивні технології із медичними висновками та експертизами в політиці, наприклад, нібито підтверджені псевдохвороби екс-нардпів Миколи Рудьковського, Романа Насірова, екс-ректора Петра Мельника, інших відомих особистостей [Український тиждень, <http://vip.tyzhden.ua/Chronicle/85926>], які, уникаючи кримінальної відповідальності, захищалися медичними документами.

За таких умов із маніпуляцією медичною доказовістю створюється необхідність у нових і нових судово-медичних експертизах: доведеність/недоведеність хвороб потребує повторних експертиз живих осіб, експертиз за медичною документацією і матеріалами кримінального провадження, а як наслідок – кримінальних проваджень про порушення професійних обов'язків медичними працівниками.

Зауважимо, що «лікар та інші особи медичного персоналу за своїми професійними обов'язками повинні надавати допомогу хворому посильними засобами і в межах своєї компетенції. Активні заходи, тобто боротьба за життя, мають тривати доти, доки стан людини можна вважати незворотною смертю» [7, с. 207]. Водночас «ненадання без важливої причини допомоги хворому особою медичного персоналу є злочином» [7, с. 206].

А неправдива інформація про реальний стан здоров'я пацієнта, фахова підтримка імітації хвороби і в такий спосіб вплив на судові розслідування та громадську думку є злочином? Медичні неправдиві висновки маніпулюють у такому разі коментарем до законодавства, який твердить, що за фахові помилки і нещасні випадки, які трапилися під час надання медичної допомоги, кримінальна відповідальність не настає.

Певна лояльність щодо правової оцінки медичних висновків спостерігається під час вирішення питання щодо наявності/ненаявності висновків медиків: оцінка їхньої компетенції до судово-медичної експертизи не входить. Так само, як і виявлені різночитання і незрозумілості внаслідок виправлень тексту, – все це має підлягати аналізу фахівцями інших галузей (експертами-почеркознавцями, трасологами та призначеними судом спеціалістами з інших сфер діяльності).

Із названих причин надзвичайно актуальним і важливим є аналіз традиційних для судово-медичної експертизи питань, відповіді на які формулюються у відповідному документі:

- чи в повному обсязі був обстежений хворий, а якщо ні, то в чому полягає така неповнота?

- чи правильно і чи своєчасно встановлений діагноз хворому?

- якщо діагноз встановлено неправильно або не своєчасно, то що було причиною цього, як це вплинуло на лікування хворого й отриманий результат?

- чи відповідає призначене лікування встановленому діагнозу та тяжкості перебігу хвороби?

- чи має призначене хворому лікування протипоказання, а якщо має, то як це вплинуло на результат лікування?

- чим зумовлений несприятливий результат захворювання?

- чи мало місце порушення вимог до порядку обстеження і проведення лікування конкретного хворого, якими нормативними документами ці вимоги передбачені, які з них і якою мірою порушені?

- чи існує прямий причинний зв'язок між допущеними медичними працівниками порушеннями і несприятливим результатом захворювання?

- чи вплинуло, а якщо так, то як саме, залишення медичних інструментів після проведеного оперативного втручання у черевній порожнині хворого на результат лікування (тяжкість результату)?

- чи спричинило порушення порядку (послідовності) застосування терапевтичних препаратів летальний результат захворювання?

Важливо, що під час проведення судово-медичної експертизи слід продумати необхідні питання, які є основними для з'ясування причин та обставин скоєння злочину медичним працівником. Основними з них можуть бути такі: встановлений діагноз, причини неправильного діагнозу, повнота обстеження хворого, відповідність лікування встановленому діагнозу, повнота наданої медичної допомоги, шкідливість чи нешкідливість лікування, причина погіршення стану хворого, своєчасність медичної допомоги, фальсифікація судово-медичної експертизи, правильність виконання обов'язків медичним працівником, порушення чинних інструкцій медичним працівником, наукова обґрунтованість методики лікування хворого, правильність проведення післяопераційного нагляду за хворим, причинний зв'язок між діяльністю медпрацівника й ускладненням стану хворого.

Отже, на вирішення експерту можуть бути поставлені лише ті запитання, що не потребують правової оцінки дій осіб медичного персоналу. Вирішення питання щодо наявності чи ненаявності дій і наявності (відсутності) вини та кваліфікації правопорушення до компетенції судово-медичної експертизи не належить. Не належить до компетенції також вирішення питання про наявність у медичних документах подробиць шляхом дописки, підчистки, травлення тощо.

Судово-медична експертиза з підозри у професійному злочині медичного працівника призначається після попередньої службової (адміністративної) перевірки, яка доручається прокурором досвідченим спеціалістам відповідної спеціальності і є основою для покарання (або оправдування) медичних працівників.

Як бачимо, юридична відповідальність медичного працівника за професійне правопорушення – це застосування до особи, яка вчинила правопорушення під час виконання професійних обов'язків у сфері медичної діяльності, заходів державного примусу, передбачених правовими нормами, які супроводжуються необхідністю для винного зазнати певних втрат особистого, організаційного або майнового характеру.

Зважаючи на соціальну значимість проблеми чистоти й об'єктивності медичного висновку, його етичного резонансу в суспільстві як особливої форми позитивного іміджу важливої професії, вважаємо аналіз іманентної сутності медичних документів необхідним і актуальним.

Література

1. Ардашева Н.А. Словарь терминов и понятий по медицинскому праву / Н.А. Ардашева. – СПб. : Спецлит, 2007. – 588 с.
2. Барсукова М.И. Медицинский дискурс: стратегии и тактики речевого поведения врача : дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.01 / М.И. Барсукова. – Саратов, 2007.
3. Болинджер Д. Истина – проблема лингвистическая / Д. Болинджер // Язык и моделирование социального взаимодействия: переводы / сост. В.М. Сергеева и П.Б. Паршин ; общ. ред. В.В. Петрова. – М. : Прогресс, 1987.
4. Дементьев В.В. Непрямая коммуникация и ее жанры / В.В. Дементьев ; В.Е. Гольдин (ред.). – Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 2000.
5. Демьянков В.З. Эффективность аргументации как речевого воздействия / В.З. Демьянков // Проблемы эффективности речевой коммуникации. – М. : ИНИОН АН СССР, 1989.
6. Доценко Е.Л. Психология манипуляции: феномены, механизмы, защита / Е.Л. Доценко. – М. : ЧеРо: Изд-во МГУ, 1997.
7. Экспертиза у судочинстві України : [наук.-практ. посіб.] / за заг. ред. В.Г. Гончаренка, І.В. Гори. – К. : Юрінком Інтер, 2015.
8. Завальнюк А.Х. Краткий словарь судебно-медицинских терминов / А.Х. Завальнюк. – К. : Высшая школа, 1982. – 189 с.
9. Про судову експертизу : Закон України № 4038-12 у ред. від 01.01.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.
10. Порядок надання медичного висновку у зв'язку з неможливістю виконання державним службовцем службових обов'язків за станом здоров'я : наказ Національного агентства України з питань державної служби, Міністерства охорони здоров'я України № 130/457 21.06.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1195-12>.
11. Юридичний словник онлайн [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://kodeksy.com.ua/dictionary/m/medichnij_visnovok.htm.
12. Юрислінгвістика: словник термінів і понять / укл.: Л.І. Шевченко, Д.В. Дергач, Д.Ю. Сизонов, І.В. Шматко ; за ред. Л.І. Шевченко. – К. : ВПЦ «Київ. ун-т», 2015. – 348 с.